

بازی ترامپ یا بازی با ترامپ

رضا رئیس

روزنامه‌نگار و تحلیلگر سیاسی

بعد از چند ماه پرفرازونشیب و مملو از تهدیدات لسانی تا صحنه‌آرایی لجستیکی و لفاظی‌های رسانه‌ای، دونالد ترامپ شامگاه روز دوشنبه خبر مذاکره مستقیم با ایران را آن‌هم در کنار راسخ‌ترین دشمن ایران به رسانه‌های جهان مخابره کرد و در ادامه نیز خاطر نشان کرد که شنبه آینده شاهد مذاکره در عالی‌ترین سطوح میان طرف ایرانی و آمریکایی خواهیم بود. پس از این اظهارات بی‌سابقه که به مثابه بمب خبری در رسانه‌های جهانی انعکاس و انتشار یافت، سیلی از واکنش‌های داخلی و خارجی البته در فضای رسانه‌ای و توسط کاربران شبکه‌های اجتماعی را شاهد بودیم که نشان می‌داد، ترامپ با نیت و هدف‌گذاری خاص خود چنین اظهاراتی را بیان داشته و در همین بدو کار می‌خواهد عنان امور مذاکرات چالشی پیش‌رو را در ید اختیار خود جلوه‌گر کند و همانند همیشه خود را فاتح بی‌چون و چرا و بازیگر مطلق‌العنان هر تحول و فعل و انفعالی جابجاینداز؛ همان رویکردی که در مواجهه با کره شمالی در دور اول ریاست‌جمهوری

و با اوکران در دور دوم ریاست‌جمهوری برگزیده و به دنبال آن بود. ماجرا تا بدانجا عجیب و غریب پیش رفت که در شبکه‌های اجتماعی، اخباری مبنی بر اینکه منظور ترامپ از مذاکره در سطوح عالی، دیدار وی با رئیس‌جمهوری ایران هم‌زمان با سفر وی به عربستان سعودی خواهد بود، یا برخی از منتقدان خارج‌رژشمن نظام با عنایت به اظهارات ترامپ درصدد آن برآمدند که اظهارات وی را دال بر پنهان کاری و ضعف طرف ایرانی در برابر آمریکا و عدول از مواضع اصولی آن قلمداد کرده و توپ را به زمین ایران بیاوندازند. اما صبح سه‌شنبه وزارت امور خارجه ضمن اشاره به آغاز مذاکرات رسمی در روز شنبه آینده با حضور سیدعباس عراقچی و استیو ویتکاف نماینده ویژه ترامپ در خاورمیانه، با رونمایی از محل مذاکرات یعنی عمان، اعلام داشت که مذاکرات به شکل غیرمستقیم و بر اساس پروتکل‌های مدنظر طرف ایرانی انجام خواهد پذیرفت. حال در این میان با اعلام رسمی آغاز مذاکرات و پیرو اظهارات ترامپ، لحاظ چند نکته خالی از لطف نیست:

۱) فارغ از اینکه ترامپ مذاکره با طرف ایرانی را چگونه و در چه قالب و ساختاری قلمداد کرده و آن را جهت‌دار و با هدف خوراک‌سازی برای رسانه‌های داخلی و جلوه‌گری شخصی و کاربزماتیک‌سازی فردی بابتزات دهد، یا طرف ایرانی بر حفظ پروتکل‌های اصلی و شروط ازبیش‌تعیین‌شده خود اصرار و بیافشاری داشته باشد، آن چیزی که مهم و تعیین‌کننده است، این گزاره و گزینه است که دو طرف برای حل مناقشات دیرین و حرکت در مسیر چشم‌اندازهای پیش رو میز مذاکره و رجوع به دیپلماسی و برقراری دیالوگ را برگزیده‌اند، این آن گزینه و گزاره‌ای است که نباید اظهارات فرامتنی و واکنش‌های پیامدی و صحنه‌آرایی‌های رسانه‌ای آن را مخدوش و مملو کند و حاشیه‌ها را بر متن غلبه دهد.

۲) ترامپ اگر سخن از مذاکره مستقیم می‌گوید، دال بر این نیست که از شرایط و پروتکل‌های طرف ایرانی عدول یا مسامحه‌ای انجام پذیرفته است که اساساً هنوز نه‌خانی آمده و نه‌خانی رفته که چنین ادعاهایی قابل توجه باشد. منظور او از مذاکره مستقیم یعنی برقراری ارتباط دو جانبه و آغاز شدن روند مذاکرات فیمابینی نه اینکه تعریف ساختار و چارچوب مذاکراتی که هنوز آغاز نشده است در ضمن آنکه در زمان برجام نیز با توجه به حساسیت‌ها و پیچیدگی

پرونده منازعه ایران و آمریکا هر یک از طرفین روایت‌های خاص خود با مصارف داخلی را مطرح می‌کردند، حال که حساسیت‌ها مضاعف‌تر نیز هست و ساختاری پیچیده‌تر و به‌دور از دیگر بازیگران رسمی و در حالی غیررسمی و غیرمستقیم دارد این روایت‌سازی‌ها طبیعی‌تر نیز هست و لازم است که دستگاه سیاست خارجی کشورمان با شفافیت و بهنگام و سنجدیده با اطلاع‌رسانی درست مانع از صحنه‌آرایی طرف مقابل آنهم با وجود شخصیتی چون ترامپ که عادت به تسلط‌نمایی و پروپاگاندا دارد و رسانه‌های مسلط جهانی هم به عنوان ابزاری فراگیر در اختیار آنان است، عمل کرده و در مقام کنش گرسانه‌ای ظاهر شود نه اینکه حالت واکنشی داشته باشد.

۳) مذاکرات دیپلماتیک آن‌هم با توجه به پرونده‌ها و ظهور و مالا مال از تنش و چالش چنددهه‌ای با عقبه‌ای از ایدئولوژی تا زورآزمایی ژئوپلیتیکی و منازعات بردارنده سیاسی و جدال تمام‌عیار اقتصادی و تعارضات ساختاری فرهنگی، به خودی خود کار سخت و شاق و حساسی است، حال فضای چندماه اخیر و شخصیت غیرقابل پیش‌بینی ترامپ را هم که لحاظ کنیم، اوج حساسیت نمودار شده و حرکت در این میدان را به مثابه رقص باله در میدان مین می‌کند و بدون هیچ شک و شبهه‌ای مشخص است که دشمنان ایران از یک سو و ناایان مذاکره از سوی دیگر در این مسیر از هیچ کوششی برای به بن‌یست کشاندن دریغ نخواهند ورزید و در این راه باید ضمن هوشیاری تیم دیپلمات ایرانی، با بهره‌گیری بهینه از مولفه‌های دیپلماسی رسانه‌ای و عمومی تا سر حد توان به عنوان ضربه‌گیر در برابر حملات و هجمه‌ها در راستای منافع ملی و خیر عمومی از نسوی کنشگران و فعالان سیاسی و اجتماعی و اهالی اندیشه و قلم بیرون‌نمایی منسجم و کارآمد شکل گرفته و مانع از صحنه‌آرایی و تصویرسازی مخالفان مذاکره یا روایت‌سازی باب دل رسانه‌های مسلط جهانی در راستای مطامع آنان که با منافع ماسازگار و هم‌راستا نیست، شد.

۴) نکته مهمی که جلوه‌هایی از آن پس از اظهارات شامگاه دوشنبه ترامپ نمود یافت، آن بود که بخشی از مخاطبان داخلی در پیامد اتفاقات چند دهه گذشته، نسبت به رسانه‌های داخلی و رسمی و اظهارات مقامات ما بدبین و بی‌اعتماد شده‌اند تا جایی که پس از ادعای مذاکره مستقیم ترامپ بلافاصله انگشت اتهام را به سمت داخل نشانه گرفته و داخلی‌ها را متهم به خلاف‌گویی و پنهان‌کاری در این زمینه می‌کردند، در حالی که ترامپ شهره به اظهارات جنجالی و برون‌نمایی رفتاری خاص و قائم به فردیت خود در سراسر جهان است و در شرایط عادی هم چنین استنباطی عجیب بود اما برای تلطیف و تصحیح نگاه مخاطبان داخلی و تا کام‌سازی طرف خارجی و بازی با ترامپ در میدان مذاکره نه افتادن در ورطه بازی ترامپ، باید شفافیت و اعتمادسازی در این مرحله حساس سرلوحه دستگاه سیاست خارجی باشد و از همین بدو کار برای برنامه داشت که البته بیابانه شفاف و بهنگام وزارت خارجه در صبح روز سه‌شنبه امیدویری‌ها در این زمینه را زنده کرد.

۵) در نهایت باید گفت آغاز روند مذاکره ایران و آمریکا به هر شکل و سیاقی که باشد، یک گام رو به جلو و مثبت است و از آن حیث که بازیگران فرامتنی ندارد، امکان موفقیت آن ملموس‌تر و از طرف دیگر به لحاظ غیرمستقیم بودن و شخصیت خاص ترامپ و اضلاع و اجزای هیئت حاکمه متشکل از تندروهای نومحافظه‌کار پیچیدگی‌های خاص و منحصر به فرد خود را دارد اما نکته آن است که مسیری تازه آغاز شده و باید دید در ادامه مذاکره می‌تواند یک‌بار دیگر مانفست رجحان دیپلماسی به جای منازعه و تنش‌مداری را تثبیت کند.

حمایت ظریف از مذاکره‌کنندگان

پس از انجام مذاکره ایران و آمریکا در عمان بسیاری نسبت به آن واکنش نشان دادند، محمدجواد ظریف، وزیر اسبق امور خارجه ایران و اولین معاون راهبردی مسعود پزشکیان نیز در صفحه شخصی ایکس خود به زبان انگلیسی به این موضوع واکنش نشان داد. ترجمه نوشته ظریف:

«هیئت‌مذاکره‌کننده ایرانی به ریاست دکتر عباس عراقچی بیشتر توانایی و عزم خود برای رسیدن به توافقی مبتنی بر نفع هر دو طرف اثبات کرده است. اگر تیم مذاکره‌کننده آمریکایی هم بتواند توانایی مشابهی را نمایش دهد، توافقی که به آینده‌ای بهتر منجر می‌شود، در دسترس خواهد بود. توپ در زمین آمریکاست.» او در یک پیام دیگر در صفحه ایکس خود نوشت: «بسیار باعث دلگرمی و خوشحالی است که مسئولیت رفته که چنین ادعاهایی قابل توجه باشد. منظور او از مذاکره مستقیم یعنی برقراری ارتباط دو جانبه و آغاز شدن روند مذاکرات فیمابینی نه اینکه تعریف ساختار و چارچوب مذاکراتی که هنوز آغاز نشده است در ضمن آنکه در زمان برجام نیز با توجه به حساسیت‌ها و پیچیدگی

ترامپ در دیدار نتانیاهو خبر داد، ایران تایید کرد

مذاکره از شنبه

محسن صالحی‌خواه

گزارشگر هم‌میهن

اولین ملاقات دیپلماتیک نماینده جمهوری اسلامی و ایالات متحده آمریکا، در دولت جدید دونالد ترامپ شنبه هفته آینده در عمان برگزار می‌شود؛ رویدادی که از جهات مختلف خاص و مهم است. شامگاه دوشنبه به وقت تهران بود که دونالد ترامپ در حضور بنیامین نتانیاهو، نخست‌وزیر اسرائیل از برگزاری یک جلسه سطح‌بالا میان آمریکا و ایران در شنبه آینده خبر داد؛ خبری که با فاصله اندکی از سوی سیدعباس عراقچی وزیر امور خارجه کشورمان نیز مورد تأیید قرار گرفت و مشخص شد که پس از نامه‌نگاری میان دو پایتخت، اولین مرحله از تماس به صورت مستقیم در عمان شکل خواهد گرفت. پیش از این، مقامات کشورمان از جمله محمد باقری، رئیس ستاد کل نیروهای مسلح اعلام کرده بودند که ایران در پاسخ به نامه ترامپ گزینه مذاکره غیرمستقیم را مطرح کرده و این موضوع مورد تأیید مقام رهبری قرار گرفته است. باقری گفته بود: «[ترامپ] اخیراً هم نامه‌ای برای مقام معظم رهبری نوشت و پاسخ در خور خودش را هم با لحاظ تدابیر و اوامر ایشان دریافت کرد. تدابیر ایشان بر این مبنا بود که ما آغازگر جنگ نیستیم؛ هرگونه تهدید را با تمام قوا پاسخ خواهیم داد؛ به دنبال آرامش در منطقه هستیم؛ در مسئله‌ای هسته‌ای به دنبال سلاح هسته‌ای نیستیم و نیازهای ملت خودمان را در هسته‌ای دنبال می‌کنیم؛ مذاکره مستقیم نخواهیم کرد، اما مذاکره غیرمستقیم ابرازی ندارد؛ شما بدقول‌ترین و بدعهدترین طرف در مذاکرات گذشته بودید و لذا هیچ اعتمادی به شما وجود ندارد.» یادآوری این موضوع از آن جهت ادامه دارد که پس از تأیید خبر گفت‌وگوی عمان، تندرهای داخلی با محوریت حلقه سعید جلیلی خط تخریب را پیش گرفتند. درحالی که آن‌ها می‌دانند سیاست خارجی در جمهوری اسلامی ایران یک امر کاملاً حاکمیتی است و وزارت امور خارجه اجراکننده مصوبات نهادهای بالادستی کشور است.

یادداشت وزیر در واشنگتن پست

روز گذشته یادداشتی از سیدعباس عراقچی، در روزنامه آمریکایی واشنگتن پست منتشر شد. یادداشتی که وزیر امور خارجه در آن به‌روندگی شده میان ایران و آمریکا، تشریح علت انتخاب روش مذاکره غیرمستقیم و همچنین گرایش‌های ایران از استانداردهای دوگانه ایالات متحده پرداخته است. در بخش پایانی این یادداشت، پس از مرور این سوابق می‌خوانیم: «پیشنهاد ما برای

امیرعلی ابوالفتح، کارشناس مسائل آمریکا نگاهی بینابینی به وضعیت پیش آمده جدید میان ایالات متحده آمریکا و ایران دارد. او معتقد است نتایج گفت‌وگوی غیرمستقیم هفته آینده در مسقط، نشان می‌دهد این روند دیپلماتیک ادامه خواهد داشت یا نه و این موضوع را بسته به خواسته‌های طرف آمریکایی می‌داند. این تحلیلگر مسائل آمریکا به خبرنگار هم‌میهن گفت: «آنچه در مورد شگفت‌زده شدن نتانیاهو در جلسه با ترامپ از اعلام ناگهانی مذاکرات ایران و آمریکا گفته می‌شود، می‌تواند درست یا بخشی از یک بازی روانی باشد. یعنی یا نتانیاهو از این موضوع اطلاعی نداشته و آن را در جلسه دفتر ترامپ و مقابل خبرنگاران شنیده یا قرار است از آنچه در رسانه‌ها بازتاب پیدا کرد، بهره‌برداری‌های دیگری شود. مثلاً اینکه طرف مقابل بخواهد این بازی را آغاز کند که ما کاری کردیم که نتانیاهو هم نمی‌دانست و شگفت‌زده شد پس بیایید کار را تمام کنیم و امتیاز بدهید.»

او تأکید کرد: «ما در حال حاضر با دو ترامپ مواجه هستیم. یک ترامپی که می‌گوید من فقط نگران این هستم که ایران سلاح هسته‌ای نداشته باشد و می‌خواهد با ایران همکاری کنم. اگر دیدگاه این ترامپ در عمان مطرح شود، کار راحت است. حتی زودتر از این هم می‌شد که به توافق برسند. اما اگر ترامپی بیاید که آن یادداشت ریاست‌جمهوری را امضا کرد که موشکی، توان دفاعی، هسته‌ای، سپاه و منطقه را بخواهد و به قول معروف الگوی لیبی را در پیش بگیرد، توافقی حاصل نخواهد شد. شاید هم آن توقعات سقف خواسته‌های آنان باشد و در جریان گفت‌وگو عقب بنشینند. باید ببینیم روز شنبه در مسقط چه اتفاقی می‌افتد.»

او در مورد لیبی‌سازی ایران که از نسوی نتانیاهو مطرح شد، گفت: «آن‌ها این الگو را دوست دارند. اگر فرمان دست آمریکایی‌ها باشد حتی دوست دارند به دوران قبل از انقلاب و حکومت پهلوی برگردند. اگر زورشان برسد خیلی به این تمایل دارند که مدل لیبی را اجرا کنند. زمانی رئیس‌جمهوری آن‌ها می‌گفت اگر زورم می‌رسید، تمام پیچ و

آغاز مذاکرات غیرمستقیم همچنان روی میز قرار دارد. ما بر این باوریم که اگر اراده‌ی واقعی وجود داشته باشد، همواره راهی برای پیشرفت هست، همان‌طور که تجربه‌های اخیر نشان داده‌اند، دیپلماسی در گذشته نتیجه‌بخش بوده و همچنان می‌تواند مؤثر باشد. ما آماده‌ایم نیت صلح‌آمیز خود را شفاف کنیم و برای رفع هرگونه نگرانی منطقی، اقدامات لازم را انجام دهیم. در مقابل، ایالات متحده می‌تواند جدیت خود را در مسیر دیپلماسی با پایبندی واقعی به توافقی که امضا می‌کند نشان دهد. اگر به ما احترام گذاشته شود، ما نیز با احترام پاسخ خواهیم داد. اما افزایش حضور نظامی پیام کاملاً متضادی ارسال می‌کند. این سخن من را به یاد داشته باشید: ایران دیپلماسی را ترجیح می‌دهد، اما به خوبی می‌داند چگونه از خود دفاع کند، ما نه در گذشته در برابر تهدیدها تسلیم شده‌ایم، و نه اکنون و نه در آینده تسلیم خواهیم شد. ما خواهان صلح هستیم، اما هرگز تسلیم‌رانی پذیریم. اکنون توپ در زمین آمریکاست. اگر آمریکا به دنبال راه حل دیپلماتیک واقعی است، ما مسیر آن را پیش‌تر نشان داده‌ایم. اما اگر هدفش تحمیل اراده از طریق فشار باشد، باید بداند: ملت ایران در برابر زبان زور و تهدید، متحدانه و قاطع واکنش نشان می‌دهد. اکنون فرصتی وجود دارد تا ایالات متحده سرانجام یک «رئیس‌جمهور صلح» داشته باشد. این که آیا این فرصت را مغتنم می‌شمارد یا نه، انتخاب خود آن‌هاست.»

روایت عربی جدید

این روزنامه مستقر در لندن، در روز گذشته روایتی به نقل از چند منبع آگاه درباره شکل‌گیری مذاکره غیرمستقیم میان ایران و آمریکا ارائه کرد. به گزارش ایسنا، العربی‌الجدید نوشت: «دولت آمریکا مصر بود که مذاکرات مستقیم باشد اما ایران این مسئله را به نتایج مذاکرات مسقط و میزان آمادگی طرف آمریکایی برای مذاکره تنها درباره برنامه هسته‌ای و رفتار و بر خورد آمریکا بعد از این مذاکرات مرتبط کرد.» این منابع تأکید کردند در عین حال ایران تلاش می‌کند تا به تضمین‌هایی دست یابد مبنی بر اینکه مذاکره درباره این برنامه باید بر اساس توافق هسته‌ای باشد که حقوق هسته‌ای ایران را حفظ کند و از مرزهای آن تجاوز نکند. این منابع گفته‌اند مذاکرات شنبه بین ایران و آمریکا درباره دستورکارهای مذاکره است. ایران اشاره‌های مثبتی درباره دستورکارهای مذاکرات دریافت کرده اما قبل از آغاز مذاکرات عمان هیچ مسئله‌آی‌ن‌ن‌شده‌ای وجود ندارد.

واکنش‌های موافقان

تأیید خبر رسمی مذاکره میان ایران و آمریکا در عمان، با واکنش‌های مختلفی مواجه شد. عده‌ای از آن استقبال کردند و بخشی نیز از همین ابتدا به

ویتکاف در مذاکره، از رویو بهتر است

مهره‌های تاسیسات هسته‌ای ایران را باز می‌کردم. من بعید می‌دانم زور آمریکایی‌ها به این کار برسد. مگر اینکه بخواهند بمباران کنند و بعد از یک جنگ ویرانگر حکومتی طرفدار آمریکا را سر کار بیاورند که آن بختی دیگر است. به آن حکومت بگویند آنچه باقی مانده است را بار بزن و تحویل ما بده، آن‌ها هم بگویند چشم. هزینه خیلی خیلی زیادی برای این کار باید بپردازند. اما به نظرم جنس ترامپ این‌طور نیست که بگوید من می‌خواهم الگوی لیبی را پیاده کنم. اینکه ایران غنی‌سازی خود را به همان سطح ۲ یا ۳ درصد قبل برساند و آمریکایی‌ها اطمینان‌های قوی‌تری بگیرند و نظارت دقیق‌تری داشته باشند، احتمالاً به همان رضایت بدهند. اما در هر صورت باید نتایج جلسه شنبه آینده را ببینیم. شاید یکشنبه آینده مشخص شد که همه این‌ها صحنه‌سازی و برای اتمام حجت بوده که به دنیا بگویند ما می‌خواستیم با ایرانی‌ها توافق کنیم اما آن‌ها نخواستند و بعد لشکرکشی کنند.»

ابوالفتح درباره صحبت‌هایی که راجع به تفاوت سطح در این ملاقات می‌شود نیز اظهار داشت: «در عرف دیپلماتیک، هم‌سطح بودن خیلی مورد توجه قرار می‌گیرد. اما همین که در حال حاضر شخصی مثل ویتکاف از سمت آمریکایی‌ها می‌آید، به غیر از این هم‌سطح نبودن که نکته‌ای منفی است، وجه مثبتی نیز دارد. استیون ویتکاف از جمله چهره‌های غیرسیاسی کابینه ترامپ است. از جمله افرادی که دوستان نزدیک رئیس‌جمهور هستند، وابستگی‌های سیاسی و ایدئولوژیک ندارند و ماموریت‌شان پیگیری سیاست‌های ترامپ است. تعصبانی که در وزارت خارجه آمریکا وجود دارد در میان آن‌ها نیست. اگر مارکو رویو با سوابق ضدایرانی خود می‌آمد اتفاق خوبی بود؟ شاید ترامپ با توجه به همین موضوع فردی را برای شروع کار فرستاده که روند جدید با افراد ضدایرانی کهنه‌کار مانند رویو آغاز نشود. شاید اتفاق خوبی از این روند بیرون بیاید. همین فرد در روسیه و اوکراین توانست موضوع را تا حدی مدیریت کند. بعد هم بگوید بقیه کار را با رویو پیش ببرید. از این جهت می‌تواند اتفاق مثبتی محسوب شود.»

